

Temat zajęć: Człowiek i czas w poezji i sztuce baroku. (Daniel Naborowski *Krótkość żywota*)

Cele:

- przypomnisz sobie motyw vanitatas
- nauczysz się rozpoznawać motywy wanitatywne w sztuce baroku (malarstwo – martwa natura)
- poznasz wiersz Naborowskiego zawierający motyw vanitas
- dowiesz się, czego alegorią są elementy martwej natury umieszczane na barokowych obrazach

Wprowadzenie:

Na pewno często słyzałeś powiedzenie: „życie ludzkie jest zbyt krótkie”, albo „za dużo tego na jedno życie”, czy „życia może nie wystarczyć”. Co znaczą te powiedzenia? Wskazują one na krótki czas trwania ludzkiego życia. W dzisiejszym wierszu przeczytasz, jak tę krótkość życia opisuje Daniel Naborowski – jeden z czołowych przedstawicieli poezji barokowej, zawierającej motywy wanitatywne (to pojęcie dziś sobie przypomniemy). Przeczytaj wiersz, a następnie zapoznaj się z jego interpretacją, którą umieściłam w ramkach. Staraj się jak najwięcej zrozumieć zapamiętać. A może niektóre z fragmentów wiersza rozumiesz inaczej? Możesz obok ramek zapisać swoje wnioski interpretacyjne.

Posłuchaj recytacji wiersza: <https://polska-poezja.pl/lista-wierszy/74-daniel-naborowski-krotkosc-zywota>

Przeczytaj wiersz Daniela Naborowskiego *Krótkość żywota*:

Godzina za godziną niepojęcie chodzi:

nie można zatrzymać czasu, człowiek nie jest w stanie pojąć zjawiska czasu

Był przodek, byłeś ty sam, potomek się rodzi.

Krótką rozprawą: jutro — coś dziś jest, nie będziesz,

A żeś był, nieboszczyka imienia nabędziesz;

człowiek skazany jest na śmierć - jest ona następstwem narodzin

Dźwięk, cień, dym, wiatr, błysk, głos, punkt, żywot ludzki słynie

czasu nie da się cofnąć

Słońce więcej nie wschodzi to, które raz minie,

Kołem niehamowanym lotny czas uchodzi,

czas jest zjawiskiem dynamicznym, nie da się nad nim zapanować, jest poza władzą człowieka

Z którego spadł niejednen, co na starość godzi

Wtenczas, kiedy ty myślisz, jużś był, nieboże;

życie jest oczekiwaniem na wyrok: śmierć

Między śmiercią, rodzeniem byt nasz ledwie może

Nazwan być czwartą częścią mgnienia; wielom była

czas między narodzinami a śmiercią jest bardzo krótki - krótszy niż mgnienie

Kolebka grobem, wielom matka ich mogiła.

niektórzy umierają w kołysce lub przed narodzeniem

Przeczytaj notatkę, zapamiętaj to, co podkreślone:

Krótkość żywota ukazuje nietrwałość ludzkiego życia. Krótkość życia symbolizują zjawiska ulotne: cień, wiatr, błysk. Istnienie człowieka jest tylko krótką chwilą, pomiędzy poprzednim a następnym pokoleniem.

definicja!

motywy wanitatywne (motyw vanitas):

- polegają na przedstawieniu marności i nietrwałości ludzkiego życia i wszystkich rzeczy, o które człowiek zabiega, a które w rzeczywistości są puste, bezwartościowe – bo przemijają

- motyw ten był popularny w epoce baroku

Pamiętasz, że motyw vanitas już się kiedyś pojawił? W Księdze Koheleta, a więc w tekście biblijnym. Mogliśmy tam przeczytać, że ludzkie życie jest marnością: *Marność nad marnościami i wszystko marność* – tak brzmią pierwsze słowa tej księgi. W baroku nawiązano do tego motywu. Vanitas jest obecny w poezji barokowej (np. Daniel Naborowski *Krótkość żywota*) oraz w malarstwie przedstawiającym martwą naturę (np. Pieter Claesz (czyt. piter klasz), *Vanitas*). Przyjrzyj się poniższym obrazom martwej natury. Czy dostrzegasz na nich elementy nawiązujące do motywu vanitas? Wskaż je.

Ćwiczenie z analizy tekstu kultury:

Wybierz jeden z powyższych barokowych obrazów będących realizacją gatunku malarskiego określanego jako martwa natura i zinterpretuj alegoryczne znaczenie poszczególnych elementów.

Wyszukaj przedmioty obrazujące przemijanie, wskazujące na rozkosze życia doczesnego i przypominające potrzebę wartości religijnych, ilustrujące dualność świata.

Poniżej znajdziesz przykładowe zestawienie alegorii. W komentarzu należy wyjaśnić sens alegorii.

Przypomnienie!

Co to jest alegoria?

– może to być przedmiot, postać, zwierzę, kwiat

- to symbol który ma poza dosłownym, ma stały sens przenośny (jest jednoznaczny)

- przykłady: kościotrup z kosą = alegoria śmierci, korona = alegoria władzy, sowa – alegoria, lilia – alegoria niewinności

Poniżej zapisałam przykładowe alegorie. Wpisz do zeszytu te, które znajdujesz na obrazach. Nie zapomnij wyjaśnić ich sensu przenośnego.

alegorie przemijania

czaszki, kości, więdnące kwiaty, owoce morza i cytrusy szybko ulegające zepsuciu, robaczywe owoce, zgaszone świece, puste lichtarze, zegary, klepsydry, księgi, pióra, instrumenty muzyczne, zwłaszcza strunowe, często z zerwaną struną, puste zbroje, klucze, częściowo obrane owoce, przekrojone bułki, napoczęte ciasto

alegorie rozkoszy życia (pragnień ciała)

kunsztowne kielichy, bogato zdobione patery i misy, oryginalne potrawy przybrane ptasimi piórami, ciasta z kremem i barwnymi dodatkami

alegorie wartości religijnych (potrzeb duszy)

winogrona , czerwone wino, chleb, owoce granatu >korona cierniowa, jabłka i figi> grzech pierworodny, truskawki, czereśnie, pomarańcze> raj sprzed grzechu pierworodnego

obrazowanie dualności świata i życia ludzkiego

szklane kielichy, cynowe i srebrne misy i dzbany, motyl – ćma, woda – wino

Ćwiczenie 2 – analiza tekstu literackiego (wiersz Daniela Naborowskiego *Krótkość życia*)

1. *Krótkość życia* jest wierszem o przemijaniu i śmierci - wypisz pięć przykładów (wyrazy, zwroty lub sformułowania), które to potwierdzają.

.....

2. Wypisz z wiersza, do jakich naturalnych zjawisk zostało porównane ludzkie życie? Z czego „słynie ludzki żywot” (7 wyrazów).

dźwięk,

3. Napisz, co jest wspólne dla wszystkich powyższych zjawisk.

.....

4. Wypisz formy (5 przykładów), w których zastosowano czas przeszły.

.....

5. W jakim celu autor posłużył się formami czasu przeszłego?

.....